

Forfatter: Blicher, Steen Steensen

Titel: Udvalgte værker

Citation: Blicher, Steen Steensen: "Udvalgte værker", i Blicher, Steen Steensen: *Udvalgte værker*, Gyldendal, 1982-83, s. 369. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-blich04-shoot-idm140011517079040/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Udvalgte værker

Efterskrift og noter til Blichers selvbiografi

Blichers selvbiografi blev første gang trykt i 1840 i tidsskriftet „Brage og Idun“, anden gang, noget omarbejdet, i 1846, i første del af „Gamle og nye Noveller“. I 1923 udgav Søren Vasegaard begge udgaver som en samlet, fortløbende tekst, sådan at det ved klammer blev angivet, hvad der hørte til de respektive udgaver. Da Johs. Nørvig i 1929 udgav selvbiografien i bind 25 af Blichers Samlede Skrifter, lagde han teksten fra 1840 til grund – dog med enkelte tilføjelser fra 1846-teksten – og det er denne udgave, som her følges.

- 9 Steen de Steensen – (1725-1800), var en årrække, 1752-93, ejer af Aunsbjerg, men levede sine sidste dage på Liselund, hvorom man kan læse nærmere i „Skytten paa Aunsbjerg“. S. de S. var en bror til Blichers mormor.
- Niels Blicher – (1748-1839), levede sin sidste tid hos sønnen i Spentrup.
- Ove Hørseus – ikke korrekt; stamfaderen var fra Himmerland og hed Niels Jensen; hans søn Jens Nielsen blev gift med en adoptivdatter af købmand Blicher i Aalborg, og derefter blev Blicher slægtsnavnet.
- Curtz – Christine Marie Kurtz (1752-1820).
- 10 Aristides's – græsk statsmand (f. ca. 530 f. Kr.), kendt for sin ubestikkelige retsindighed.
- Hauchs Ledetraad – „Begyndelsesgrunde til Naturlæren“, 1794, af A. W. Hauch.
- sludrede med sine Pensa – sjuskede.
- Aasheim – A. N. Aasheim (1749-1800), professor i eksperimentalfysik.
- Lauritz Foss – (1787-1875), embedsmand, borgmester i Roskilde 1837-57.
- Morvens kongelige Skjald – den sagnomspundne skotske digter Ossian, hvem Blicher oversatte. Morven, højland i det nordvestlige Skotland.
- 11 vixbaad – muligvis trykfejl for: vix baad, dvs. en lille andenkarakter.
- 12 bag Slottet – nemlig i Det kongelige Bibliotek, som indtil 1906 havde til huse i det nuværende Rigsarkiv, over for Rigsdagen.

St. St. Blicher

- Runde-Kirkes Loft – Trinitatis, hvor Universitetsbiblioteket dengang var anbragt.
- Syvaarskrigen – krigen mod England 1807-14.
- 13 havt Kloster – Kommunitetsstipendier.
- „Laudabilis ...” – Rosværdig, især for det skriftlige arbejde.
- prædikede ... for Dimiss – dimispræken var en prøve- eller eksamenspræken.
- Catekisering – undervisning i begyndelsesgrundene i de kristne troskræddomme.
- 14 Erneste Juliane Berg – Blichers hustru Ernestine Juliane Berg blev ifølge Trinitatis kirkebog døbt 2. januar 1793. Hendes fødselsdag kan ikke dokumenteres, men hun mente selv, hun var født den 11. december 1793; se nærmere: Jeppe Aakjær: „Steen Steensen Blichers Livs-Tragedie” III, 1904, side 176. Hun døde 1875 i Randers.
- en nærboende høj Adelsmand – Major Magnus Chr. v. Voss (1780-1835) til Rødstenseje ved Randlev.
- 16 hin Qvistgaard – kaptajn Qvistgaard som faldt i slaget ved Køge den 29. august 1807, og som Blicher skrev et digt til i „Jyllandsreise i sex Døgn”, 1817, senere optaget i „Bautastene” 1823.
- 17 Phthisis – phthisis pulmonum, lungebetændelse.
- 18 Møller er hans Navn – Peder Christian M., født i Randers 1812, hvor han blev læge 1836.
- „Min fornæntlige Svanesang” – trykt i „Nyeste Noveller og Digte”. 1840, under titlen: „min Svanesang. (Digtet i en langvarig og som dødelig anset Sygdom.)”.
- 19 men tænker at beskrive den mere sammenhængende – „Sommerreise i Sverrig”, Randers 1840.
- daværende Rector Schjødt – J. R. Schjøth (1755-1826), rektor i Randers 1781-88.
- Et Ungnød – kalv eller kvie.
- 22 „Langsomt kom Gjertrud, gesvindt kom Johan” – bevinget ord af uvis oprindelse.
- Sølimiternes – kystboernes.
- 23 Catharts Navn – W. S. Cathart (1755-1843), engelsk general, kommanderede tropperne under ekspeditionen mod Danmark 1807.
- en Ville – et lille bundt.
- agere Presgang – tvungen hvervning.
- 24 „her staaer jeg kun under Gambier” – James Gambier (1756-1833), engelsk admiral, ledede i 1807 flådeaktionen mod Danmark.
- 26 „english Tar” – „Tar”, egentlig „tjære”, dvs. „søulk”.
- endnu levende Toldembedsmand – J. O. Ingerslev, tolder i Thisted.

Noter

- 27 Xenophons og Moreaus – sigter til den græske forfatter og hærfører Xenophons (ca. 430-360 f. Kr.) tilbagemodtog med „de titusind” gennem Lilleasien 401-400 f. Kr. og den franske revolutionsgeneral J. V. Moreaus (1761-1813) tilbagemodtog gennem Sydtyskland og over Rhinen i 1796.
Hydro-Oxygen-Gas-Mikroskop – apparat som viste lysbilleder af forstørrede mikrober.
Kæmner G. . . . g i R. . . . , – en kæmner Guldberg i Ribe.
- 29 Hudibras – Samuel Butlers komiske helteedigt „Hudibras” (1663).
Rosinante – Don Quixotes hest i Cervantes roman.
- 30 „Es flogen rechts . . .” – „til højre og til venstre fløj heder, moser og marker forbi.” Frit citerer efter G. A. Bürgers (1747-94) dengang vidt berømte digt „Lenore” (1774).
Evans Offerslave – Evan, tilnavn til vinguden Bacchus.
- 32 de tvende Hædersmænd C. Molbech og H. Bjerregaard – Blicher havde en polemik med disse herrer om hosebinding og hedeplætning; den førtes i årene 1829-30.
- 33 Ingemann – Ingemann kritiserede Blicher i et digt i „Dansk Minerva” oktober 1815, som Blicher besvarede med et digt samme sted december samme år.
drakoniske – meget strenge, efter Athens strenge lovgiver Drakon (ca. 600 f. Kr.).
- 34 Recidiv – tilbagefald.
en sextenaarig, nygift Kone – Maren Hartmann, f. 1780, gift i Randlev 20/4 1796 med kirurg H. H. Voigt, der samme år flyttede til Als.
- 35 Kirkegaardsmuren i R. – formodentlig i Randlev.
- 36 Marlows Rolle i „Fejltagelserne” – „She stoops to conquer”, komedie af Oliver Goldsmith.
- 37 „mit Müß' und Noth” – „med møje og besvær”; citat fra Goethes digt „Erlkönig”.
den kjære Aurora – den latinske begynderlæsebog, Aurora Latinitatis: „det latinske sprogs morgenrøde”.
„Omnia conando . . .” – „flid og dygtighed overvinder alle vanskeligheder, når man blot får begyndt”.
Tale paa Himmelsbjergtet ifjor – 1839.
„det første blandt hans Digte, der (1814) blev Publikums Ejendom” – sigter til digtet „Endnu en Gang, I længst henfarnne Dage”. I digtsamlingen fra 1814 står det forrest uden overskrift, men i første bind af „Samlede Digte” fra 1835 har det overskriften: „Mitt første Digt”.
- 38 „Løn som forskyldt” – trykt i „Nordlyset” april 1828.
„Avisfrieriet” – trykt i Elmquists „Læsefrugter” 1824.

St. St. Blicher

- 39 mulig vil foranstalte et samlet Udvalg – blev ikke til noget.
„Elysium” – må anses for tabt.
„Fortønds” – formodentlig identisk med „Julianes Giftermaal”, trykt i „Salonen” I, 1840.
Til den Folkekalender – „Dansk Folkekalender for 1841”.
nok en Novelle – muligvis „Æneste Barn”, som stod i „Poetisk-prosaisk Nytaarsgave for 1842”.
„Træerne” – blev trykt i „Samlede Noveller” 6. del, Randers 1842.
„Stjernehimlen” – udkom ikke.
„Herremændens og Viinhandlerens” – i „Nye Noveller” 1843.
„Skanderborg Amts Beskrivelse” – Blichers forarbejder hertil må anses for tabt.
- 40 Amtsforvalter Wilde – J. C. P. Wilde (1787-1864) var amtsforvalter i Randers 1820-54.
Kosciusko – da den polske general Thadæus Kosciuszko (1746-1817) blev overvundet af Russerne i 1794, skal han have sagt: „Finis Polonia!” – „Det er ude med Polen”. På samme måde kunne Blicher sige: „Det er ude med skoven!”
ifjor paa Himmelhjergtet – 1839.
- 42 Skjelskøers Orgelværk – det hedder for et gammelt mundheld: „Alt i verden går ved lodder – undtagen Skjelskøer Aareværk (urværk), der går ved mursten.”
Puntlæder – sålelæder.
Hejbergs Virtuøs – P. A. Hejbergs skuespil „Virtuosen Nr. 2.”
Lorenzen ... er desværre siden tydsket ihjel. – Peder Hjort Lorenzen døde i 1845. I Strøenderforsamlingen i Slesvig 11. november 1842 var det, han „vedblev at tale Dansk”. Men da et kongeligt reskript i 1844 fastslog, at kun de, der ikke kunne tale tysk, måtte tale dansk, ophørte Lorenzen at give møde.
ad Fæstningen til – Fredericia.
det Sund, hvor man fanger Marsviin – Lillebælt.
den By, hvor Niels Bugge faldt – Middelfart.
den By, hvor en Konge faldt – Knud den Hellige i Odense.
det Kirketaarn – Bregninge på Tåsinge.
den Juulske Hauge – ved Valdemarsløt, som tilhørte slægten Juul.
den Halvø, som er berømt af sine Heste ... – Salling.
Fluevinger – Flavre.
- 43 Han førte B. ind paa tre Herresæder – Nørgård, Astrup og Eskjær.
Aar har han set sig om – 1845.
Gefions Øe – Sjælland.

Efterskrift og noter til novellerne

Steen Steensen Blicher var godt på vej ind i fyrrerne, da han begyndte på det novelleforfatterskab, som giver ham hans plads i den danske litteraturs historie.

I 1824 offentliggør han de to prosaskitser – i ret forskellig stil – „Jydske Røverhistorier“ og „Oldsagn paa Alheden“, som også indleder dette bind. De er genfortællinger af sagnstof. Senere samme år kommer så den egentlige novelledebut: „Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog“ bliver offentliggjort i det århusianske underholdningstidsskrift *Læsefrugter samlede paa Litteraturens Mark*, der havde bogtrykker A. F. Elmquist som redaktør og udgiver.

Valget af medium er væsentligt for en forståelse af Blichers novellekunst. Den vigtigste litterære forudsætning for hans novelleproduktion er „læsefrugt-novellen“, dvs. de populære underholdningsnoveller, som blev importeret til det danske publikum fra lignende publikationer især i Tyskland. Det er ved kunstnerisk at gennemarbejde denne novelleforms formler og konventioner, at Blicher når frem til at skrive de fremragende realistiske fortællinger, som siden har kunnet fængsle stadig nye generationer af læsere; men det må holdes fast, at hovedparten af de noveller, han skrev, ikke hæver sig op over „læsefrugt-novellen“s konventionelle niveau.

Blicher fortsatte en tid med at skrive til Elmquists blad, men i 1827 begyndte han sammen med bogtrykker J. M. Elmenhoff i Randers et konkurrerende tidsskrift af samme type, *Nordlys*. Blicher var ikke alene redaktør af dette tidsskrift, han skrev hovedparten af det – både digte, artikler og noveller – selv. For at klare det lavede han, foruden alt det originale stof, også sit andet store bidrag til den danske oversættelseslitteratur (det første var „Ossian“), nemlig oversættelsen af Oliver Goldsmith's roman „Præsten i Wakefield“. Trods sine kvaliteter klarede *Nordlys* ikke konkurrencen med Elmquists indarbejdede succes, i 1829 måtte det gå ind.